

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

w sprawie z powództwa Gminy W.
przeciwko Syndykowi Masy Upadłości "I." Spółce z o.o.
z udziałem interwenientów ubocznych "IS." z/s w C. (Francja) i E.O.
o rozwiązanie umowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 października 2006 r.,
skargi kasacyjnej interwenienta ubocznego "IS." z/s w C. (Francja)
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 3 marca 2006 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie w pkt II i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 28 października 2004 r. uwzględnił powództwo Gminy W. przeciwko Syndykowi Masy Upadłości „I.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i rozwiązał zawartą w dniu 20 grudnia 1996 r. umowę użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 1,5402 ha, obejmującego działki położone w W. przy ulicy J. 27-28, oznaczone w ewidencji numerami [...], obręb SM, dla których w Sądzie Rejonowym w W. prowadzona jest księga wieczysta KW Nr [...], a na których znajdują się ruiny B. Wyrok ten wydany został po rozpoznaniu sprawy z udziałem interwenientów ubocznych „IS.” z siedzibą w C. (Francja) i E.O., którzy przystąpili do strony pozwanej. Pierwszy z wymienionych interwenientów wniósł w dniu 29 grudnia 2004 r. apelację od tego orzeczenia.

Postanowieniem z dnia 10 października 2005 r. Sąd Okręgowy umorzył postępowanie wywołane wniesieniem tego środka odwoławczego. Jednocześnie, w tym samym postanowieniu, orzekł w kwestiach wpadkowych, jakie wynikły w związku z próbą zaskarżenia wyroku przez wymienionego interwenienta.

Umorzenie postępowania zainicjowanego wniesieniem apelacji przez interwenienta ubocznego „IS”. Sąd Okręgowy uzasadnił stanowiskiem pozwanego, który sprzeciwił się tej czynności procesowej.

Zażalenia na powyższe postanowienie wnieśli interwenienci uboczni.

Sąd Apelacyjny postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną odrzucił zażalenie A.O., zaś zażalenie „IS.” oddalił.

Sąd Apelacyjny uznał, że A.O. nie jest legitymowana do zaskarżenia postanowienia Sądu Okręgowego. Zwrócił przy tym uwagę na fakt, że orzeczenie powyższe zawiera rozstrzygnięcia dotyczące czynności procesowych oraz wniosków podjętych przez „IS.”. Rozpoznaniu podlega zatem jedynie zażalenie wniesione przez tego interwenienta.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w tym zażaleniu Sąd Apelacyjny w pełni zaaprobował ocenę Sądu pierwszej instancji wskazującą na niedopuszczalność - w świetle art. 79 k.p.c. – zaskarżenia wyroku apelacją przez

interwenienta ubocznego niesamoistnego wbrew wyraźnemu sprzeciwowi strony, do której przystąpił. Uznał, że skuteczność oświadczenia Syndyka Masy Upadłości wyrażającego taki sprzeciw (cofającego apelację interwenienta) nie została w art. 131 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.; dalej: „Pr. upadł.”) uwarunkowana zezwoleniem rady wierzycieli, które w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy nie było udzielone.

Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się pozbawienia interwenienta ubocznego „IS.” możliwości obrony swych praw, skutkującego nieważnością postępowania, w fakcie nedoręczenia mu odpisów pism Syndyka z 15 lipca 2005 r. i z 30 września 2005 r. zawierających oświadczenie o odwołaniu czynności procesowych tegoż interwenienta oraz cofnięciu wniesionej przez niego apelacji. Nie dostrzegł wreszcie przesłanek uzasadniających zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. wskazując, iż w jego toku Syndyk Masy Upadłości przystąpił do sprawy i została ona rozpoznana z jego udziałem, oraz stwierdzając, że przedmiotowa nieruchomość została już wydana i skutki tego zdarzenia są nieodwracalne.

W skardze kasacyjnej na powyższe postanowienie opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. interwenient uboczny „IS” zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie:

- art. 131 § 1 pkt 10 Pr. upadł. przez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że bez zgody rady wierzycieli syndyk masy upadłości może skutecznie cofnąć apelację od niekorzystnego dla siebie wyroku;

- art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 w zw. z art. 179 § 3 k.p.c. przez wydanie orzeczenia w sprawie pomimo obowiązku zawieszenia postępowania z urzędu;

- art. 378 § 1 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. poprzez nierozpoznanie wszystkich zarzutów, w szczególności zarzutu naruszenia art. 174 § 2 k.p.c.

Powołując się na tak sformułowane podstawy kasacyjne interwenient uboczny wniosł o zawieszenie postępowania z urzędu na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. i uchylenie w całości wszystkich orzeczeń wydanych w sprawie po ogłoszeniu upadłości Spółki „I.”, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania równorzędnemu

Sądowi drugiej instancji, bądź też uchylenie obok wymienionego orzeczenia także postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 10 października 2005 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania równorzędnemu Sądowi Okręgowemu.

W odpowiedziach na skargę kasacyjną Syndyk Masy Upadłości Spółki „I.” oraz powódka wniesli o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. W granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. W świetle powyższego unormowania strona nie ma obowiązku zgłoszenia w tym zakresie zarzutu. Nie uczynił też tego skarżący, ale we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniósł, że nedoręczenie mu przez Sąd Okręgowy, jak i przez Sąd Apelacyjny przed wydaniem kwestionowanych postanowień (umarzającego postępowanie wywołane wniesieniem przez interwenienta apelacji i oddalającego zażalenie na to postanowienie) pism Syndyka Masy Upadłości Spółki „I.” oraz strony powodowej, pozbawiło go możliwości obrony swych praw, a w konsekwencji skutkowało nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Niezbędne jest zatem odniesienie się do tej kwestii przed przystąpieniem do oceny zasadności podniesionych w skardze zarzutów.

W judykaturze utrwalił się pogląd, według którego Sąd Najwyższy bada jedynie nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji. Nieważność postępowania pierwszoinstancyjnego może podlegać kontroli kasacyjnej w sposób pośredni tylko wtedy, gdy skarżący zarzucił sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez nie uwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. W rozpoznawanym zażaleniu zarzut taki nie został postawiony. Wskazywane w nim uchybienia Sądu pierwszej instancji nie mogą być zatem przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego.

Skarżący nie kwestionował faktu doręczenia mu przez Sąd pierwszej instancji odpisów pism procesowych Syndyka z 15 lipca 2005 r. i 30 września 2005 r. wyrażających sprzeciw wobec czynności interwenientów ubocznych (w tym

wobec wniesionej przez skarżącego apelacji) wraz z odpisem postanowienia odrzucającego jego apelację. Nie ma więc żadnych podstaw do wiązania uchybień w zakresie tego doręczenia z działaniem Sądu drugiej instancji.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny nie miał obowiązku doręczenia mu odpisu odpowiedzi powódki na zażalenie (doręczone jej 15 grudnia 2005 r.; k. 722) na postanowienie umarzające postępowanie apelacyjne, jako że odpowiedź ta złożona została w dniu 2 stycznia 2006 r. (k. 725), a więc po upływie tygodniowego terminu (art. 167 w zw. z art. 395 § 1 zd. 2 k.p.c.). Postępowanie przed tym Sądem nie było więc dotknięte nieważnością.

Przechodząc do oceny zasadność przytoczonych przez skarżącego zarzutów w pierwszej kolejności należy odnieść się do tych, które podniesione zostały w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. Zarzutom tym nie można odmówić słuszności.

Z przyjętych przez Sąd Apelacyjny za podstawę zaskarżonego postanowienia ustaleń wynika, że upadłość pozwanej „I.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ogłoszona została przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.). Postępowanie upadłościowe wobec tej Spółki prowadzone jest według przepisów Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe. Zgodnie z art. 20 tej regulacji skutkiem ogłoszenia upadłości jest utrata przez upadłego prawa zarządu oraz możliwości korzystania i rozporządzania majątkiem wchodzącym w skład masy upadłości. W konsekwencji upadły nie może być stroną żadnego postępowania sądowego lub administracyjnego dotyczącego mienia wchodzącego w skład masy upadłości. Postępowanie takie – jak stanowi o tym art. 60 Pr. upadł. - może być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Z unormowaniem tym zsynchronizowany został przepis art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. nakazujący sądowi zawieszenie postępowania z urzędu w przypadku, gdy ogłoszono upadłość strony, a spór dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości. Rozwiązania powyższe podyktowane zostały koniecznością zapewnienia realizacji celu postępowania upadłościowego, jakim jest doprowadzenie do zaspokojenia wierzycieli upadłego z sum uzyskanych

z likwidacji majątku upadłego. Nakładają one na sąd (zarówno pierwszej, jak i drugiej instancji) rozpoznający spór z udziałem strony, która znalazła się w stanie upadłości, obowiązek rozważenia z urzędu, czy nie zachodzą wskazane wyżej przesłanki zawieszenia postępowania.

W judykaturze i piśmiennictwie prezentowane jest zgodne zapatrywanie, wedle którego postępowanie dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości, jeżeli jego wynik mógłby wpływać na stan masy upadłości i możliwość zaspokojenia się z niej przez wierzycieli upadłego. Bez znaczenia jest przy tym, czy spór prowadzony jest w ramach powództwa o świadczenie, ukształtowanie lub ustalenie prawa bądź stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1750/00, Prawo Bankowe 2003/7-8/25; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2002 r., III CZP 25/02, OSNC 2003/7-8/94). Nie ulega wątpliwości, że w razie ogłoszenia upadłości użytkownika wieczystego przysługujące mu prawo użytkowania wieczystego wchodzi do masy upadłości. Oczwistym jest też, że rozwiązanie umowy użytkowania wieczystego stanowiącego składnik masy upadłości nie pozostaje bez wpływu na stan tej masy.

Rozpoznając zażalenie interwenienta ubocznego „IS.” na postanowienie umarzające postępowanie wywołane wniesieniem przez niego apelacji Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu dotyczącego naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 k.p.c. W motywach rozstrzygnięcia nie odniósł się jednak do stanowiska szczegółowo i obszernie zaprezentowanego przez skarżącego. Ograniczył się natomiast do stwierdzenia, że przystąpienie Syndyka do sprawy w toku jej rozpoznawania oraz fakt, że nieruchomości została już wydana sprzeciwiają się zawieszeniu postępowania na podstawie wymienionego przepisu. Trafnie zarzucił skarżący, że ta lakoniczna argumentacja, nie nawiązująca we właściwy sposób do przesłanek uzasadniających - wchodzącą w grę - konieczność zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., nie czyni zadość obowiązkowi przeprowadzenia przez sąd drugiej instancji kontroli zaskarżonego orzeczenia. W uzasadnieniu postanowienia oddalającego zażalenie niezbędne jest ustosunkowanie się do wszystkich zarzutów skarżącego i wyjaśnienie, dlaczego zarzuty te zostały uznane za bezzasadne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 857/98, nie publ.). Konieczność taka zachodzi także w

przypadku, gdy przedmiotem zarzutów są kwestie podlegające badaniu przez sąd drugiej instancji z urzędu. Zaniechanie rozpoznania zgłoszonych w zażaleniu zarzutów może uzasadniać zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w zw. art. 397 § 2 k.p.c. w stopniu mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W takim bowiem przypadku sąd odwoławczy w istocie rzeczy stwarza jedynie pozory przeprowadzenia kontroli instancyjnej.

Sąd Apelacyjny skoncentrował swoją uwagę na zarzutach kwestionującym ocenę skuteczności oświadczenia Syndyka sprzeciwiającego się wniesieniu apelacji przez interwenienta ubocznego. Tymczasem rozważenie tej kwestii wymagało w pierwszym rzędzie zbadania, czy w sprawie zostały spełnione przesłanki obligujące Sąd do zawieszenia postępowania i czy zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia o losach wydanych już orzeczeń stosownie do dyspozycji art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 k.p.c.

Wypada w tym miejscu zauważyć, że w dotychczasowych wypowiedziach judykatury prezentowany był pogląd, opowiadający się za niedopuszczalnością rozwiązania użytkownika wieczystego po ogłoszeniu upadłości użytkownika wieczystego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 1995 r., III AZP 5/95, OSNP 1995/19/235; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 września 1998 r., I S.A. 2147/97, nie publ.). Stanowisko to wyrażone zostało na gruncie art. 26 ust. 3 nie obowiązującej już ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U z 1991 r. Nr 30, poz. 127 ze zm.), przewidującego możliwość rozwiązanie użytkownika wieczystego z mocy decyzji właściwych organów administracji rządowej lub samorządowej. Niezbędne jest zatem rozważenie jego aktualności na gruncie nowej regulacji – ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz. U. z 2004 r., Nr 261, poz. 2603 ze zm.).

Uchylenie się przez Sąd Apelacyjny od przeprowadzenia takiej oceny nie pozwala odeprzeć podniesionych przez skarżącego zarzutów naruszenia przepisów postępowania.

Uznanie za usprawiedliwioną drugiej podstawy kasacyjnej czyni zbędnym odnoszenie się do zarzutu podniesionego w ramach podstawy naruszenia praw materialnego.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.